

СКЛАДОВІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Грибан Г. П.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Актуальність теми дослідження. Діяльність учителя фізичної культури в значній мірі залежить від його професійної компетентності. Професійна компетентність – це не тільки знання про здоров'я, його роль у житті людини, а й уміння впроваджувати здоров'язбережувальні освітні технології в педагогічну практику, в життєдіяльність учнівської молоді. Навчальний матеріал на уроках фізичної культури має бути спрямований на формування особистісних знань, подолання протиріч у не традиційному поданні знань, з готовністю формування учнів до теоретичної і практичної реалізації своїх знань, умінь, навиків у подальшій життєдіяльності. Професійно компетентний вчитель надає й додаткові завдання для формування здорового способу життя як на практичних заняттях, так і під час індивідуальних та самостійних занять в позаурочний час.

Аналіз літературних джерел. Найбільш ефективним шляхом формування професіоналізму вчителя є освіта, а високий професіоналізм є запорукою успішності в соціально значимих видах діяльності людини. При цьому професіоналізм визнається одним з показників цивілізованості суспільства. Професіоналізм припускає глибокі знання в конкретній діяльності, нестандартне володіння вміннями, стійку мотиваційну спрямованість на досягнення високого результату, достатнє здоров'я, розвиток необхідних здатностей тощо [1]. Професійна діяльність вчителя фізичної культури спрямована на збереження здоров'я учнів. Здоров'я за своєю суттю має бути найпершою потребою людини, але задоволення цієї потреби, доведення її до оптимального результату має складний, часто суперечливий, опосередкований характер і не завжди приводить до бажаного результату. Ця ситуація обумовлена також низкою обставин, перш за все тим, що у багатьох учнів ще недостатньо сформована мотивація на здоров'я та здоровий спосіб життя [5, с. 89].

Зміст поняття «професійна компетентність вчителя фізичної культури» можна розглядати як здатність вчителя здійснювати професійну діяльність на основі набутих знань, умінь, навичок. Компетентність інтегрує когнітивні, діяльнісні та особистісні якості вчителя на реалізацією їх в професійній діяльності, активізує вчителя на самореалізацію, саморозвиток, подальше професійне вдосконалення [3, 4, с. 211].

Мета дослідження – розкрити складові професійної компетентності вчителя фізичної культури.

Результати дослідження. До професійних компетентностей ми віднесли здоров'язбережувальну, спортивно-технічну та реабілітаційну. Формування

фахових компетентностей в учителів формується під час вивчення основних і вибіркових дисциплін з освітньо-професійної програми. Тому фахову (професійну) компетентність можна розглянути як комплекс теоретичних і практичних компетенцій вчителя фізичної культури, що характеризує його як суб'єкта в ініціативній, самостійній та відповідальній взаємодії з учнями, батьками і колегами. При цьому зміст навчального матеріалу з формування компетентностей не може обмежуватися лише забезпеченням здобувачів теоретичними знаннями і практичними навичками й уміннями. Засобом формування спеціальних компетентностей у майбутніх фахівців виступають навчально-методичні завдання, які доповнюють теоретичні відомості та збагачують управлінський досвід. При цьому освітній процес можна розглядати як процес управління, в якому викладач (суб'єкт управління) впливає шляхом надання інформації на здобувача (об'єкт управління) з метою досягнення мети і завдань навчання. Суб'єкт і об'єкт освітнього процесу є постійними, мета та завдання формують різну спрямованість навчання, потребують взаємообумовлених впливів, викликаних вирішенням певних завдань [2, с. 108].

Здоров'язбережувальна компетентність вчителя фізичної культури – це інтегральна якість, яка забезпечує його здатність і готовність формувати знання, уміння, ціннісні орієнтації та навички дбайливого ставлення учнів до власного здоров'я і здоров'я інших, різноманітними засобами фізичної культури. Ключовими аспектами здоров'язбережувальної компетенції є: знання (анатомії, фізіології, гігієни, здорового способу життя, впливу рухової активності на організм тощо), уміння (впровадження здоров'язбереження в уроки фізичної культури, оцінювання стану здоров'я учнів), ставлення (формування позитивної мотивації до занять фізичними вправами здоров'я), навички (розвиток фізичних якостей, самоконтроль).

Спортивно-технічна компетентність вчителя фізичної культури – це здатність педагога демонструвати правильну техніку виконання вправ та ефективно навчати цій техніці учнів для досягнення оздоровчого й спортивного результату. Основними складовими спортивно-технічної компетентності є: технічна майстерність (вміння вчителя продемонструвати техніку виконання фізичних вправ); методика навчання (знання для формування рухових навичок); володіння біомеханічним аналізом (здатність бачити помилки в рухах учнів та володіння способами їх виправлення); цифрова грамотність (використання мобільних застосунків та відеоаналізу для вивчення техніки виконання вправ); забезпечення техніки безпеки (володіння прийомами страхівки під час виконання вправ).

Реабілітаційна компетентність вчителя фізичної культури – це його здатність застосовувати засоби фізичного виховання для профілактики порушень, відновлення функціонального стану учнів та їхнього психоемоційного благополуччя. Ключові складовими реабілітаційної компетентності вчителя є: знання фізіології та патології, тобто розуміння будови та функцій організму, причин порушень функціональних систем та опорно-рухового апарату; методична підготовка (знання та вміння застосування

фізичної реабілітації); уміння визначати заходи з фізкультурно-спортивної реабілітації та форми адаптивного спорту; вміння організовувати оздоровчо-рекреаційну діяльність, проводити корекційні заняття; розробка індивідуальних програм рухової активності; розуміння психологічних особливостей дітей з особливими потребами; здатність до співпраці з лікарями, психологами, батьками.

Висновки. Здобувач – майбутній вчитель фізичної культури має оволодіти не лише обов'язковими і вибірковими компонентами освітньої програми, а й уміти передати свої знання, уміння і новики учням, сформувати у них свідому мотивацію до занять фізичною культурою і спортом та дотримання здорового способу життя. Професійна компетентність є важливими показниками майстерності вчителя фізичної культури.

Список літературних джерел

1. Гаркуша С. В. Формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до використання здоров'язберезувальних технологій: теоретико-методичний аспект: монографія. Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2014. 392 с.

2. Грибан Г. П. Формування спеціальних професійних компетентностей у здобувачів закладів вищої освіти під час вивчення дисципліни «Управління у сфері фізичної культури і спорту». Науковий часопис НПУ імені М. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2022. Вип. 3К (147) 22. С. 105–110. URL : <https://surl.li/vyktwp>

3. Грибан Г. П., Отрошко О. В., Солодовник О. В., Крук А. З., Засік Г. В., Пуздимір М.І., Гошко А. М. Формування професійних компетентностей учителя фізичної культури у здобувачів з використанням здоров'язберезувальних технологій навчання. Науковий часопис НПУ ім. М. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2022. Вип. 6 (151) 22. С. 46–51. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.6\(151\).10](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.6(151).10)

4. Грибан Г., Ткаченко П., Скорий О., Пилипчук П., Цимбалюк Н. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури. Вісник НУ «Чернігівський колегіум» ім. Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки. Вип. 31 (187). 2025. С. 208–213. <https://doi.org/10.58407/visnik.253134>

5. Носко М. О., Гаркуша С. В., Воєділова О. М., Разумейко Н. С., Багінська О. В. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до використання здоров'язберезувальних технологій. Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Вип. 55. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт: зб. у 2-х т. Чернігів: ЧДПУ, 2008. 156 с.